

LBRIS

We know
books

NEIL OLIVER

**ISTORIA LUMII
ÎN 100 DE
MOMENTE**

Traducere din limba engleză de
ELENA FOFIU

LITERA
București

<i>Introducere</i>	13
1. Enheduanna compune un imn	21
2. Legile lui Hammurabi sunt înscrise în piatră	31
3. Rekhmira și munca de birocrat	41
4. Cappadocia și magia invizibilă a banilor	47
5. Struguri și măslina și un minotaur la Cnossos	53
6. Șiva și cel mai vechi cult religios din lume	58
7. Hicsoși, evrei și care de luptă în Egipt.....	63
8. Arieni, <i>Rig-Veda</i> și crearea sistemului de caste	69
9. Fenicieni și Templul lui Solomon.....	75
10. Despre Homer, <i>Iliada</i> și <i>Odiseea</i>	80
11. Siddhartha Gautama și nașterea lui Buddha.....	85
12. Lao Zi și <i>Tao Te Ching</i>	90
13. Nabucodonosor și căderea Babilonului	95
14. Alungarea ultimului rege al Romei	100
15. Perși, Sparta și bătălia de la Termopile.....	105
16. Socrate, pisălogii și răsturnarea statu-quoului	111
17. Tucidide, Războiul Peloponesiac și înfrângerea Spartei.....	115
18. Chandragupta, Așoka și dinastia Maurya	121
19. Mayașii intuiesc că timpul nu are nici început, nici sfârșit....	125

20. Statele Combatante și întemeierea unei țări numite China...	129
21. Iulius Caesar trece Rubiconul	133
22. Primo Levi se întreabă: „Mai este oare acesta un om?“	138
23. Moartea și viața lui Isus Hristos.....	144
24. Polibiu și natura ciclică a civilizației	150
25. Constantin aclamat împărat de armata romană, în York.....	155
26. Ambrozie, episcop de Milano, îl pune pe împărat cu botul pe labe.....	159
27. Gotul Alaric și Jaful Romei	163
28. Mahomed aude vocea unui înger	167
29. O întâlnire sub glicine și modelarea Japoniei.....	171
30. Cu puterea unui ciocan, Carol Martel lovește o hoardă de musulmani	175
31. Lindisfarne culege furtună odată cu venirea vikingilor	179
32. Carol cel Mare și nașterea unui Sfânt Imperiu Roman	183
33. Prin Tratatul de la Verdun se trasează conturul Franței și Germaniei.....	188
34. Alfred pune bazele unei Anglii	191
35. Carol al III-lea al Franței le dă pământ vikingilor	195
36. În biserica Sfânta Sofia „cei care vâslesc“ își aleg destinul....	199
37. Marele Zimbabwe și legături comerciale cu China.....	203
38. Manzikert și sângerarea lentă a Imperiului Bizantin	208
39. Împăratul Henric al IV-lea, papa Grigore al VII-lea și drumul Canossei.....	212
40. William Cuceritorul și un recensământ ca ziua judecării de apoi	215

41. Se ridică niște catedrale și cresc inimi de bucurie.....	218
42. Saladin, cruciadele și crearea unui idol al islamului.....	220
43. Mongolii se reunesc pentru a-l face pe Temugin liderul lor absolut.....	224
44. Kupe, pasărea <i>kuaka</i> și ținutul lungului nor alb.....	229
45. Un vânt divin îi convinge pe japonezi că nu-i poate înfrânge nimeni.....	233
46. <i>Divina comedie</i> a lui Dante.....	237
47. Hoarda de Aur și Moartea Neagră în Europa.....	241
48. Răscoala țărănească și mai multe visuri utopice zădărnicate.....	244
49. Johannes Gutenberg îi cere un împrumut lui Johann Fust....	248
50. Moartea lui Constantin și căderea Constantinopolului.....	252
51. Cai spanioli sosesc în America.....	256
52. Martin Luther bate în cuie o pancartă pe o ușă.....	260
53. Carol al V-lea conduce primul imperiu în care soarele nu apune niciodată.....	264
54. Magellan și Elcano – ocolul Pământului în... trei ani.....	268
55. Henric al VIII-lea face totul pentru a impresiona o femeie...	272
56. Prima lovitură de tun și Imperiul Mogul din India.....	277
57. Cartofii pun capăt foametei din Europa și schimbă lumea...	281
58. Diego Gualpa găsește un munte de argint.....	284
59. Ivan cel Groaznic, țarul tuturor Rusiilor.....	288
60. Dezbaterea de la Valladolid, sclavie și drepturi ale omului....	291
61. Elisabeta I, invincibila Armada și nașterea unei naționalități.....	295

62. Akbar și Elisabeta nu mai sunt, iar Europa ajunge în India	299
63. Tycho Brahe moare și Johannes Keplér are acces la însemnările lui	303
64. Jamestown și temeliile Americii de Nord europene	308
65. Biblia Regelui Iacob și o limbă pentru toată lumea.....	311
66. Francis Bacon, puiul înghețat și metoda științifică.....	314
67. Isaac Newton, autoizolarea și „sistemul lumii“	317
68. Variola și Războiul de Succesiune Spaniol	321
69. Thomas Newcomen și motorul său cu aburi.....	326
70. Robert Clive netezește calea Indiei britanice	329
71. Ace cu gămălie în lapte și ultima vrăjitoare din Europa.....	332
72. James Madison și Constituția Statelor Unite	335
73. Regina Nandi, sex neprotejat și nașterea regatului Zulu	339
74. Brutarul, mulțimea și Revoluția Franceză	342
75. Nelson, Trafalgar și libertatea mărilor	345
76. Populația lumii ajunge la un miliard	348
77. Comerțul cu sclavi din Atlantic – rușinea fără sfârșit a omenirii	351
78. Charles Darwin, ornitorincul și <i>Originea speciilor</i>	354
79. Louis Daguerre și momente capturate pentru eternitate.....	359
80. Marx și Engels îți prezintă <i>Manifestul Comunist</i>	362
81. Sullivan Ballou și un război cât se poate de necivilizat.....	367
82. Un pub, un regulament și sportul-rege	370
83. James Clerk Maxwell vede lumina așa cum este ea de fapt	375
84. Dostoievski vede <i>Trupul lui Hristos mort în mormânt</i>	380

85. Frații Wright cuceresc văzduhul la Kitty Hawk.....	385
86. Petrol în Orientul Mijlociu și pocalul otrăvit	389
87. Ora 7.30 în prima zi a bătăliei de pe Somme.....	392
88. Lenin, trenul sigilat și revoluția din Rusia.....	396
89. Un bucătar de campanie și pandemia de gripă din anii 1918–1920	400
90. Mallory și Irvine și cucerirea Everestului.....	403
91. Președintele Germaniei îl numește cancelar pe Adolf Hitler	406
92. Pug Ismay, Winston Churchill și bătălia Angliei.....	411
93. Eliberarea lagărelor Auschwitz-Birkenau	415
94. Tomi-San în țara trezirii la realitate.....	417
95. Martin Luther King și visul.....	421
96. Un om pe Lună pentru dl Gorsky	424
97. Informația călătorește între două computere	427
98. Aleksandr Soljenițin dezvăluie Arhipelagul Gulag	431
99. O fetiță în roșu.....	435
100. Harry Patch și războiul menit să pună capăt tuturor războaielor	438
<i>Astăzi</i>	443
<i>Mulțumiri</i>	445
<i>Indice</i>	447

ENHEDUANNA COMPUNE UN IMN

În măsura în care o poveste a lumii poate avea un început, haideți să o lăsăm să înceapă cu marea preoteasă Enheduanna, primul poet al cărui nume este cunoscut. În momentul care contează pentru povestea mea, ea se află în templul dedicat atât zeiței Inanna, zeița iubirii, frumuseții și războiului, cât și soțului ei, Nanna, zeul înțelepciunii și al lunii, în orașul Ur din ținutul Sumer, Mesopotamia. Enheduanna este o femeie de rang înalt, iar templul este domeniul ei. Despre ea știm că este ori fiica regelui Sargon cel Mare, fondatorul și conducătorul Imperiului Akkadian care avea capitala la Ur, ori o persoană pe care acesta a prețuit-o cel mai mult, dintr-un alt motiv. Sunt multe lucruri pe care nu le putem afla despre marea preoteasă Enheduanna, dar cu informațiile care au dăinuit în timp îi putem totuși schița viața.

Până în clipa în care Enheduanna a pășit pe pământ, acum 4 300 de ani, omenirea parcursese un drum lung, un drum neimaginat de lung. Noi suntem cele mai tinere maimuțe antropoide de pe planetă și acest drum a fost parcurs mai întâi de altele, asemenea nouă și mai puțin similare; alte maimuțe antropoide în două picioare; alte maimuțe care s-au grupat în familii, triburi și clanuri; altele care au intrat în peșteri cu zeci de mii de ani înaintea Enheduannei și care, la lumina torțelor, au creat piese de artă atât de rafinate încât nu vor fi niciodată întrecute, nu de vreo maimuță, nici măcar de Leonardo, Michelangelo sau Picasso.

Până la nașterea Enheduannei, Ur devenise un oraș grandios, în care locuiau zeci de mii de oameni. Sumer și Mesopotamia, literal

„tara dintre fluvii“ (Tigru și Eufrat), au fost locul unde agricultura a fost adoptată ca mod de viață pentru prima dată. Pentru a lucra pământul, adică pentru a-l defrișa, iriga, semăna, plivi și recolta, a fost necesar ca numeroșii locuitori din zonă să colaboreze și să coopereze. A fost un stil de viață dominat de muncă repetitivă, dar care a oferit posibilitatea de a avea hrană suficientă pentru toți. Eliberați de aventurile periculoase și imprezvizibile asociate cu vânătoarea și culesul, agricultorii din Mesopotamia au muncit împreună pentru a construi, din cărămizi de lut arse la soare, sate și orașe, dar și oraș-stat precum Ur. Așezările erau conduse cu o mână de fier de bărbați influenți, care controlau depozitele de alimente și distribuția acestora. În jurul lor roiau războinici, care le intrau în grații pentru a obține favoruri. În cadrul populației extinse, meșteșugarii erau liberi să își utilizeze și să își perfecționeze talentele (făurind unelte pentru muncă și arme pentru război, țesând pânze pentru haine, șlefuid pietre prețioase pentru podoabe) în schimbul hranei de la agricultori și al favorurilor de la bărbații influenți. Cu timpul, au apărut din ce în ce mai mulți artiști, meșteșugari, constructori și alții asemenea, dispuși să glorifice și să amplifice importanța acestor așezări în continuă dezvoltare și a locuitorilor acestora. Astfel a luat naștere civilizația, iar cei care au avut parte de beneficiile ei nu au încercat nici măcar pentru o clipă să revină la situația de dinainte.

Mai exista un tip de meșteșugari, aceia care spuneau povești. Meșteșugul povestirii este mai vechi decât agricultura, fiind la fel de vechi ca vânătoarea... sau poate chiar la fel de vechi ca vorbirea. Povestitorii își ticluiau poveștile astfel încât să explice ce vedeau și ce înțelegeau despre lume și despre divinități, iar apoi le spuneau celor din jurul lor, ca și aceștia să știe și să-și amintească despre aceste lucruri. Într-o astfel de lume a trăit Enheduanna, care avea o calitate deosebită, aceea de a cunoaște invizibilul, de a-i cunoaște pe zei și de a le recunoaște puterea:

Când te avânți în bătălie, tu nimicești în cale totul.

Stăpâno, pe-aripile tale te 'nalți ca să lovești [o țară],

LIBRIS

We know
books

Ca vijelia-n iureș dai năvală
Prin urletul furtunii glăsuiești,

Ca tunetul, întruna bubuiești;

Ca vânturile rele tu vuiești

Picioarele ți-aleargă pururi,

Cântând din harfa întristării, tu slobozi jalnice suspine!¹

(Enheduanna, „Lamentație către spiritul războiului“)

Ținutul acela dintre fluvii pe nume Mesopotamia a fost întotdeauna supus capriciilor și influențelor apelor și vremii. Inundațiile au distrus câmpurile și casele, iar seceta și furtunile au provocat și ele distrugerii. Pentru oameni, aceste forțe ale naturii păreau a fi schimbătoare: uneori blânde și alteori necruțătoare. Pentru ei, râurile, vremea și cerul – noaptea și ziua – erau zei și zeițe, de aceea a apărut și meșteșugul de a invoca partea bună a acelor forțe, a acelor personaje care păreau să le modeleze și să le controleze viețile și morțile.

Originile orașului Ur sunt vechi de peste 5 000 de ani. Pe atunci, Eufratul curgea aproape de zidurile sale și chiar se pare că orașul original a fost devastat de o inundație. Cercetători din trecut au încercat să facă o legătură între acel potop care a distrus orașul și cel din Geneză, dar această ipoteză este acum infirmată. În timp, fluviul și-a schimbat cursul și acum se află la 16 kilometri de situl arheologic. Ceea ce a fost cândva un oraș înfloritor, înconjurat de câmpuri luxuriante, este acum doar o ruină într-un deșert.

Însă pe vremea poetei Enheduanna și a regelui Sargon, Ur era un loc de mare bogăție și rafinament. Arheologii care au săpat în situl de acolo în anii 1920 și 1930 au scos la iveală morminte regale pline de bogății: aur și argint, pietre prețioase. Regii din Ur nu aveau obiceiul de a pleca singuri în viața de dincolo. De aceea, curtenii și servitorii lor erau uciși, pentru a putea să-i servească în continuare. Mormintele au fost umplute cu tot felul de obiecte: arme, unelte,

¹ *Tăblițele de argilă. Scrieri din Orientul antic*, traducere, prefață, cuvinte-înainte și note de Constantin Daniel și Ion Acsan, Editura Minerva, București, 1981, pp. 23–24

opere de artă, statui, instrumente muzicale. În acele morminte, dar și în alte locuri din sit, au fost găsite tăblițe din argilă cu inscripții, printre care s-au numărat peste o sută de copii ale imnurilor compuse de Enheduanna. Încă de pe vremea ei circulau tot felul de povești care evocau trecutul, majoritatea atât de vechi încât nimeni nu mai știa cine le-a depănat pentru prima dată.

Picturile de pe pereții peșterilor spuseseră un anumit tip de povești și creaseră personaje și momente care să dureze pentru totdeauna. Însă unor primat bipede, maimuțe ca noi, le-a venit ideea de a folosi bețe pentru a face marcaje în țărână – au creat mai multe povești, dar acestea au fost efemere, pentru că le-au șters vântul și ploaia. Arta scrierii fusese cunoscută cu secole înainte de perioada în care a trăit Enheduanna. Cineva descoperise că, atunci când o trestie este tăiată cu un cuțit ascuțit, capătul tulpinii are o formă triunghiulară, ca o pană de despicat lemne. Când capătul acela este apăsat în argilă moale, creează tot felul de forme; la scurtă vreme de la această descoperire, posibilele combinații de forme astfel imprimate au fost standardizate și recunoscute ca fiind un fel de alfabet, sau cel puțin un sistem de scriere. Această formă de scriere se numește cuneiformă, de la latinescul *cuneus*, care înseamnă „pană“ (de despicat lemne).

Unii au pus sub semnul întrebării faptul că Enheduanna a fost fiica regelui Sargon. Alții se îndoiesc că ea ar fi compus imnurile care îi poartă numele, astfel că identitatea primului poet al lumii este pusă la îndoială, la fel ca a lui Shakespeare, care a trăit patruzeci de secole mai târziu. Este adevărat că tăblițele nu sunt originale, făcute în prezența ei, ci copii create la mult timp după moartea ei. Oricine ar fi fost această femeie pe nume Enheduanna, fiică a lui Sargon sau nu, ea a fost singura scriitoare din vremea ei căreia i s-a permis (sau care a îndrăznit) să scrie la persoana întâi, astfel că apare alături de zeiță în unele poezii:

Deții înaltele-Atribute, regină mare-ntre regine,
Născută din divine coapse, ți-ai întrecut zeiasca mamă.
Multștiutoare înțeleaptă, stăpână peste orice țară,

Apărătoare a mulțimii, ți-am intonat preasfântul cântec!

De-naltele-Atribute demnă, voiși te aclamăm, zeito!

Femeie milostivă, dreaptă, ți-am spus înaltele-Atribute!

(Enheduanna, „Proslăvirea zeiței Inanna“)

Enheduanna nu-și petrecea timpul doar cu rememorarea și cu depănarea poveștilor despre vremuri apuse, ci și cu plăsmuirea unor versuri noi. Era poetă și scria – sau, mai degrabă, îi dicta scribului ei – imnuri cu care spera să o mulțumească pe zeița atotputernică, atotștiutoare.

Divinitatea ta desăvârșită este cunoscută-n tot ținutul,

Trupul meu a suferit grozava ta pedeapsă,

Tânguirea, amărăciunea, nesomnul, suferința, despărțirea,

Mila, compasiunea, grija, îndurarea și omagiul

Sunt toate divinele-ți Atribute.

Și le folosești, stăpână, să provoci inundații,

Să deschizi pământul cel uscat și să preschimbi

Întunericul în lumină.

Cu siguranță, Enheduanna nu a fost prima dintre noi, maimuțele antropoide, care a avut inspirația de a potrivi în așa fel cuvintele încât să creeze ritmuri plăcute și să le confere, astfel, veșnicia. Nici pe departe, dar este prima al cărei nume îl cunoaștem. Așa cum se spune, mulți sunt chemați, dar puțini aleși.

Când vine vorba de momentul al cărui personaj principal este Enheduanna, ne este ușor să ne-o imaginăm plină de splendoare ca o zeiță, îmbrăcată așa cum îi stă bine unei mari preotese. Pe atunci, veșmintele bărbaților și femeilor din Ur erau în principal din lână, mai târziu fiind confecționate și din in; atât bărbații, cât și femeile purtau fuste lungi, iar în partea superioară a corpului se acopereau

¹ *Tăblițele de argilă. Scrieri din Orientul antic*, traducere, prefață, cuvinte-înainte și note de Constantin Daniel și Ion Acsan, Editura Minerva, București, 1981, p. 25

cu un șal, lăsând neacoperit un brat și umărul respectiv. Probabil că Enheduanna, în calitate de preoteasă, își arăta evlavia purtând veșminte din lână, așa cum au fost veșmintele celor care au trăit înaintea ei. Marea preoteasă avea propria coafeză, pe nume Ilum Palilis, care o însoțea și îi aranja mereu părul. Cum Mesopotamia este un ținut măturat de vânturi puternice, care se ridică de nicăieri și poartă praful și nisipul de colo până colo sub formă de rotocoale înecăcioase, oricine dorea să-și păstreze o coafură elaborată, mai precis orice persoană pentru care aspectul fizic era esențial în asumarea autorității, avea nevoie constant de serviciile unei coafeze. În plăsmuirea noastră, completăm înfățișarea mării preotese cu o coroană, așa cum i se cuvenea unei persoane cu funcția ei. În imaginea închipuită a Enheduannei se află și un scrib, probabil preferatul ei, pe nume Sagadu, care ține în mână un instrument de scris și ascultă cu atenție vorbele mării preotese. Enheduanna nu este numele pe care i l-a dat mama sa; când a fost făcută mare preoteasă a templului, a celui mai important templu din Sumer, a renunțat la nume și a primit în schimb un titlu, compus din trei cuvinte: *En*, „mare preoteasă“, *hedu*, care înseamnă „podoabă“, și *An*, o prescurtare pentru zeul pe care l-a slujit.

Unele informații pe care le avem despre ea își au originea pe un disc din alabastru găsit la Ur în anul 1927 de arheologul britanic Leonard Woolley. Pe partea interioară a acestui obiect sunt gravate patru figuri, unele cu un diametru de aproximativ 25 de centimetri; pe dosul discului sunt trei inscripții care identifică figurile ca fiind Enheduanna, Ilum Palilis, coafeza ei, Sagadu, scribul ei, și Adda, administratorul ei de moșie.

Așadar, în acest prim moment al poveștii lumii, Enheduanna compune, adică prin magia cuvintelor creează un imn, unul dintre cele patruzeci și două de imnuri ale templelor sumeriene, care nu vor fi uitate niciodată. Însoțitorii ei știu să păstreze liniștea în timp ce ea își dă frâu liber inspirației. Pentru Enheduanna este deosebit de important să o laude pe Inanna, probabil în speranța că, aliindu-se cu zeitatea feminină și exagerându-i măreția, autoritatea îi va deveni la fel de mare, iar poziția – superioară. Timp de aproximativ patruzeci

de ani a slujit Enheduanna la templu. Dar, la un moment dat, după moartea lui Sargon și în timpul domniei lui Rimuș, fratele mării preotese, un senior al războiului rebel pe nume Lugal-Ane a încercat să cucerească tronul din Ur și din Sumer printr-o lovitură de stat. Pe durata acesteia, Enheduanna a fost alungată pentru scurt timp din templul ei și exilată în afara Urului. Nu a uitat niciodată acea experiență dureroasă și a folosit-o drept inspirație pentru versurile sale:

Tronam cândva triumfătoare: azi el m-a scos din templu-afară.

Fug ca lăstunul din fereastră și viața mea e isprăvită.

El m-a făcut să calc pe rugi de mure-n munte.

Mi-a scos tiara demnă de preoții cei mari.¹

Cum speranțele lui Lugal-Ane au fost spulberate la scurt timp după izbucnirea loviturii de stat, Enheduanna s-a întors în cele din urmă la templul ei.

Fie că este conștientă de acest lucru sau nu, Enheduanna, prin ceea ce face în acest moment, cu douăzeci și trei de secole înainte de nașterea lui Isus Hristos, creează forme, șabloane și cadențe care vor modela atât literatura lui Homer, cât și psalmii evreilor și imnurile creștinilor. În *Cântarea Cântărilor – Cântarea lui Solomon* – sunt cele mai clare ecouri ale măiestriei artistice a Enheduannei. Cu fiecare vers o preamărește pe zeița Inanna, cerându-i să o nimicească și să o salveze; să o cuprindă și să o facă una cu ea. Prin creațiile Enheduannei, Inanna a devenit mai grandioasă ca niciodată. Atât de mare este puterea zeiței, proclamă marea ei preoteasă, încât poate să transforme femeile în bărbați și bărbații în femei (în Ur atât femeile cât și bărbații puteau face parte din preoțime, și exista o androginie aparentă, o estompere a diferențelor dintre sexe prin vestimentație și prin maniere, în căutarea de a ajunge la zeiță și de a fi mai aproape de aceasta). Când toate creațiile ei vor fi puse la un loc, Enheduanna

¹ *Tăblițele de argilă. Scrieri din Orientul antic*, traducere, prefață, cuvinte-înainte și note de Constantin Daniel și Ion Acsan, Editura Minerva, București, 1981, p. 27

LIBRIS

We know
books

le va oferi tatălui ei, regele, spunându-i că o astfel de colecție a fost alcătuită pentru prima dată în lume:

Regele meu, a fost creat ceva ce nimeni nu a mai creat până acum.

Așadar, compunând imnuri și păstrându-le în formă scrisă, Enheduanna devine un punct de plecare util pentru... pentru ceva cum e istoria. Cuvântul „istorie“ provine din grecescul *historia*, care avea înțelesul de „cercetare“. Acum, cuvântul descrie o consemnare și o analiză a trecutului.

Poate că marea preoteasă a templului din Ur știa *Epopoea lui Ghilgameș*, cea mai veche poveste din lume. Ghilgameș a fost un personaj real, ca Enheduanna. A fost un rege care a domnit în orașul Uruk, nu departe de Ur, și, deși nu a compus epopeea care îi poartă numele, este prima persoană din istorie căreia i-a fost menționat numele. Forma cea mai completă a epopeii a fost scrisă abia după anul 700 î.Hr., dar epopeea în sine este mai veche de atât cu secole, sau chiar cu milenii. La fel ca mulți alți eroi care îi vor urma, în epopee Ghilgameș pornește în căutarea sensului vieții. O parte a poveștii descrie un potop teribil, care a șters aproape orice urmă de viață din lume, în afară de o singură familie, care construisese o arcă. După ce apele s-au retras, prin această familie viața începe din nou, și toți oamenii sunt urmașii ei. *Epopoea lui Ghilgameș* este mai veche decât Vechiul Testament al Bibliei creștine. Este o altă versiune a unei povești, a unui coșmar prin care omenirea a trecut iar și iar. Povestea are sens mai ales în Sumer, în Mesopotamia, acolo unde s-au stabilit agricultorii pentru a-și crea propria lume din mlaștina plină de apă; acolo unde, deși făcuseră ordine din haos, zeii și zeițele capricioase aveau obiceiul de a trimite inundații pentru a lua înapoi de la omenire, cu forța, ceea ce aceasta obținuse pentru scurt timp. În lumea descrisă în epopee domnește o atmosferă fatidică, iar Ghilgameș trebuie să accepte adevăruri dure. El pleacă în căutarea vieții veșnice, dar descoperă, în cele din urmă, că zeii au păstrat-o pentru ei:

LIBRIS

We know
books

O, Ghilgameș, acesta era înțelesul visului tău. Ți s-a dat domnia, ca rege, acesta era destinul tău; viața veșnică nu-ți este sortită.¹

Atât *Epopoea lui Ghilgameș*, cât și alte povești îi erau disponibile Enheduannei și putea să le folosească drept sursă de inspirație pentru propriile creații. Reproduse în scris și astfel ferite de valul tot mai înalt al uitării, care este inevitabil pentru omenire, epopeea și alte povești au fost păstrate într-un loc sigur, ca niște pietre prețioase în piatra de temelie a unei case, devenind crâmpoșe și vestigii ale lumii în care au fost create. La fel s-a întâmplat și cu imnurile Enheduannei, în care s-au păstrat nume și momente, acțiuni și consecințe, pentru a fi discutate în viitor. Din astfel de fîre subțiri se țese istoria.

Sargon a fost atât un senior al războiului, cât și diplomat, și a înțeles că putea obține câștiguri pe termen lung dacă îi mulțumea pe cât mai mulți dintre supușii săi – pe akkadieni, care erau din seminția sa, și pe sumerieni, popor pe care ajunsese să-l conducă. A fost ajutat de marea sa preoteasă, care și-a adus contribuția făcând conexiuni între zeitățile din ambele lumi, estompând diferențe și combinând devoțiuni. În primii ani de preoție ai Enheduannei, Inanna era doar o zeiță sumeriană locală, dar prin cuvintele ei a transformat-o, a făcut-o una cu marea zeiță akkadiană Iștar, regina cerului. Inanna-Iștar a devenit chiar mai impunătoare decât cele două zeițe împreună, iar puterea sa avea să crească și să influențeze viitorul celor care locuiau mult mai departe de Mesopotamia. Chiar și Afrodita grecilor a păstrat o parte din ADN-ul ei, antic și divin.

Pe lângă imnurile mării preotese, scribii au consemnat și povestea originii lui Sargon. Însemnată astfel în argilă, povestea a devenit legendă și a tot fost copiată de-a lungul secolelor. Assurbanipal (685–631 î.Hr.), ultimul și cel mai mare dintre regii Asiriei, avea multe motive de laudă, cel mai de seamă fiind biblioteca pe care a întemeiat-o la Ninive. În anul 1867, un arheolog englez pe nume

¹ *Tăblițele de argilă. Scrieri din Orientul antic*, traducere, prefață, cuvinte-înainte și note de Constantin Daniel și Ion Acsan, Editura Minerva, București, 1981, p. 123

Henry Rawlinson a excavat ruinele acestea și a găsit o copie a legendei, care fusese în grija bibliotecarului lui Assurbanipal. Sargon fusese un necunoscut pentru lumea modernă până când a fost readus în atenția noastră, atunci când tăblița a fost citită:

Mama m-a zămislit și m-a născut în taină, m-a pus într-un coș de trestie, l-a uns cu ceară și i-a dat drumul pe apa [Eufратului].¹

Legenda lui Sargon, păstrată în scris și devenită nemuritoare, a inspirat în urmă cu mult timp povestea evreiască a nașterii lui Moise. La fel ca Sargon, se spune că Moise s-a născut în obscuritate, a plutit pe Nil în coșul în care l-a abandonat mama sa, iar la maturitate a devenit renumit în sânul poporului său.

Iată cum poveștile au supraviețuit uitării unor maimuțe antropoide supuse greșelilor, așa cum suntem noi. Enheduanna – fiică a lui Sargon sau nu, creatoare de imnuri sau nu, ea este prima scriitoare din istorie al cărei nume este cunoscut. În măsura în care o poveste a lumii poate avea un început, să înceapă cu Enheduanna.

¹ Constantin Daniel, *Civilizația asiro-babiloniană*, Editura Sport-Turism, București, 1981, p. 25